

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: קופלמן	שם פרטי: ליאון
------------------	----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה

יש לרשום שמות ומקומות באותיות בדפוס (גם בלועזית) במקומות המסומנים

שם משפחה לפני המלחמה או בתקופתה: קופלמן	בלועזית	Kopelman	שם נעורים:
שם פרטי לפני המלחמה או בתקופתה: ליאון (לולק)	בלועזית	Leon (Lolek)	מין: ז תאריך לידה: 26 4 1924
מקום לידה (ישוב, מחוז): ורשה	בלועזית	Warszawa	ארץ לידה: פולין
שם פרטי של האב: יצחק אריה	שם פרטי ושם נעורים של האם: ברוניה ארליך		
שם פרטי של האישה/הבעל (אם היה/תה נשוי/נשואה לפני המלחמה):	שם נעורים של האישה:		
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז): ורשה	בלועזית	Warszawa	ארץ המגורים: פולין
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: ב"ס עממי פולני + 2 כיתות תיכון	מקצוע לפני המלחמה: תלמיד		חבר בארגון או בתנועה: תנועת "מכבי"
מקומות מגורים בתקופת המלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): ורשה			
האם היית בגטאות? אילו ומתי? גטו ורשה (עד החיסול של הגטו ב-1943)			
האם היית במחנות? אילו ומתי? גנשופקה – מחנה עבודה בעיר ורשה.			
פאביאק (Pawiak) – בית כלא בעיר ורשה, באזור הגטו ההרוס.			
מקום השחרור: מילנובק (Milanówek) – 30 ק"מ מהעיר ורשה		תאריך השחרור: 1 1 1945?	
האם שהית במחנה עקורים? שם המחנה?		לאן עברת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)? ורשה (פראגה)	
מקומות/מחנות בדרך לארץ:		שנת העליה: 1946	
פראג, פילזן, זלצבורג, מילאנו, לה-ספציה		שם האנייה: דב הוז ואליהו גולומב (אם עלה בדרך הים)	

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: משפחה, סביבה, ילדות ולימודים, עבודה, חברות בארגון):

גרתי באזור שבו גרו פולנים, להבדיל מהאזור בו היו מרוכזים היהודים בעיר, ולכן למדתי בבי"ס פולני. דבר זה עזר לי בהמשך, בזכות השפה הפולנית הרהוטה שהייתה לי (ללא מבטא, שהיה ליהודים האחרים והסגיר את מוצאם). יש לי אחות בכורה, היום היא בת 90+, חיה בארץ. אבי הגיע בספינת מעפילים עוד בשנת 1939, לפני המלחמה. אחותי הפליגה לארץ כבר ב-1938, היות והתחתנה עם בחור ישראלי. אמי ואני אמורים היינו להצטרף. אפילו שלחנו כבר חפצים בספינה לפלסטינה... אבל אז פרצה המלחמה ותפסה אותנו שם.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(ציוני דרך: מעצר וגירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים ביונדראט/תנועות נוער/מחתרת/פרטיזנים, השתתפות בבריחה/התנגדות/לחימה, האם אדם/ארגון יהודי/לא יהודי סייע באופן משמעותי להצלתך; בריחה/הגירה בכפייה, פינוי/אוווקאציה למרכז ברית המועצות):

ב-1939 פרצה המלחמה. אותו הזמן, הגרמנים החלו לתפוס יהודים לעבודות כפייה, בין היתר לפינוי הריסות של בתים שהופצצו וכד'. במחצית השנייה של 1940 החלו בבניית הגטו בוורשה. ניתן פרק זמן לכל היהודים, בו עליהם לעזוב את הבתים והעסקים שלהם ולהתרכז בתוך שטח הגטו המוקף חומה. ניתנה אפשרות של החלפה בין היהודים שאמורים היו להיכנס לתוך הגטו, לבין הפולנים שהיו נאלצים לעזוב את שטח המגורים שהוגדר כגטו. לכן נעשו החלפות של דירות מגורים. אמי ואני מסרנו את הדירה המרווחת יחד עם בית העסק שהיה לנו לפולני, וקיבלנו בתמורה דירה קטנה של חדר וחצי עם חנות קטנה ליד, בתוך השטח שהוכרז כגטו. בנוסף, ליהדות ורשה, שמנתה לדעתי כ-300,000 יהודים, נוספו יהודים נוספים מאזורים שמחוץ לוורשה ורוכזו גם הם בתוך הגטו. כך הגיע מספר היהודים בגטו ל-500,000 יהודים – דבר שגרם לצפיפות רבה, חוסר סנטריה, מחלות, מגפות וכד'. הגרמנים תלו שלטים מחוץ לגטו בהם צוין שהגטו הוא אזור נגוע במחלות ולכן אסור להתקרב לשם. בתחילת תקופת הגטו, ניסו הארגונים, כולל ועד הקהילה, לארגן תנאים סבירים לקיום, אך עם הזמן המצב החמיר, חיי התרבות נפסקו כמעט לגמרי, והחל רעב בגלל חוסר האספקה, עד כדי כך שהמורעבים והילדים היו חוטפים דברי אוכל מאנשים אחרים. המצב החמיר עד כדי כך שהיו הילדים גוועים מרעב, שוכבים על המדרכות עד אשר נפחו את נשמתם. היו עגלות ששני אנשים דחפו אותם – קראו להן פינקרט – שהיו אוספים את הגופות כל בוקר ומביאים אותם לקבר אחים. באותו הזמן אני התחלתי לעבוד בבניין מעונות הסטודנטים, שהיו בו למעלה מ-1000 חדרים. הבניין הזה נתפס ע"י המשטרה הגרמנית (Schutzpolizei – מעין משטרה צבאית). אגב, שוטרים אלה היו מופקדים על שמירת השערים של הגטו וסביב החומות. בהמשך הזמן הגרמנים האלה רכזו קבוצה של כ-30 יהודים, שהועסקו על-ידם בעבודות במעונות הסטודנטים. הם העסיקו אותם בעבודות תחזוקה שונות, בין היתר: עבודות באורוות הסוסים של היחידה, פריקת קרונות פחם וקוקס ועוד. אני ועוד בחור אחד היינו פורקים מהקרונות כ-30 טון פחם. הקבוצה של 30 העובדים עבדה באופן קבוע במקום הזה, כאשר מדי יום היה בא אחד מהם לתוך הגטו ומסיע אותנו לעבודה ובחזרה. עליי לציין, שהמצב שלנו (העובדים) היה יחסית טוב, כי באנו במגע עם הפולנים שעבדו בשכר אצל הגרמנים. היינו מביאים להם חפצים מהגטו, ובתמורה היינו מקבלים מהם מצרכי מזון ומכניסים אותם לגטו. בנוסף, אפשרו לנו לקבל מזון מחדר האוכל שלהם, בשביל לקחת הביתה. האידייליה נגמרה כאשר החלו האקציות של גירוש היהודים מהגטו. באותו זמן נדרש יו"ר ועד הקהילה, ד"ר צ'רניאקוב, לרכוז מספר יהודים ולהביאם למקום השילוח (Umschlagplatz), משם היו אמורים להישלח למקום, שבאותו הזמן עוד היה בלתי ידוע. הוא התאבד בבליעת רעל כדי לא לעשות את זה.

יום אחד כשחזרתי מהעבודה ב-1942, לא מצאתי את אמי, שנלקחה לטרבלינקה. אותו הזמן אמי הייתה בת 42. עד האקציה הגדולה ב-43' היינו ב-Z.O.B (ארגון ההגנה היהודי של אנטק צוקרמן) ונותרנו בגטו. בתקופה מסוימת הגרמנים כבר החליטו לרכז אותנו (30 העובדים היהודיים) בבניין אחד, ומשם לקחו אותנו יום-יום לעבודה. תוך כדי האקציה הגדולה של 43' (בחג הפסח) היינו בבונקרים. הגרמנים הקיפו את הגטו בכוחות מתוגברים, במתכונת קרב, הביאו תותחים והחלו בחיסול הסופי של הגטו. היינו בתוך הבונקר עד אשר הגרמנים החלו להשתמש בלהביור (מעין צינור השקיה גדול היורק אש) וע"י זה להצית את הבתים. אנחנו החלטנו שאיננו רוצים להישרף חיים, אז יצאנו ונכנענו. לכן, הובאנו ע"י הגרמנים למקום הריכוז למשלוחים. במקום ההוא היו המוני אנשים, כאוס נוראי, יריות באוויר ומעל לראשי האנשים. ואז באו כמה גרמנים, מיינו קבוצה של אנשים צעירים – ביניהם אני – הוציאו אותנו מהריכוז והסיעו אותנו למקום של בתי מלאכה לתיקון קטרים של רכבת – O.L.W. (OSTBAHN LOKOMOTIVEN WERKE) שם עבדנו בעבודות שחורות, משך כשלושה חודשים. המקום היה לא מרוחק מהגטו, כך שיכולנו לראות את הלהבות של הגטו ההולך ונשרף, עד אשר גם הדבר הזה נגמר. בבוקר אחד, כשראינו שצריף המגורים שלנו היה מוקף אנשי יחידות החיסול, היינו בטוחים שזה הסוף שלנו. אבל אז – נס חדש – הגיעו כמה קצינים של גסטאפו, העמידו אותנו בשורה (היינו כ-80 איש) ושאלו כל אחד מאיתנו מה מקצועו. כמובן, לרובנו – הצעירים – עוד לא היה מקצוע, אבל אני אמרתי שאני מכונאי. מתוך ה-80 לקחו 30 הצידה, בתוכם אני. האחרים נשלחו כנראה לטרבלינקה, ואת ה-30 שנשארו לקחו למחנה "גנשופקה" ומשם הסיעו אותנו לגרז' שהיה במרכז ורשה, כדי לעבוד במוסך. כמובן שלא היינו מומחים גדולים למכונאות רכב,

<p>אך עם הזמן למדנו את העבודה. בגרז' הזה עבדו גם פולנים בשכר, ושמענו מפייהם שלפנינו עבדו במוסך מכונאים יהודים בעלי מקצוע. הסיפור הוא שהגרמנים מיחידת החיסול הגיעו למפקד המוסך והודיעו לו שהם באו לקחת את היהודים (כל זה ידענו מסיפורי הפולנים). המפקד, מנהל המוסך, הודיע להם שאם ייקחו לו את היהודים – אין מוסך, כי לא יהיה לו עם מי לעבוד. עד שיום אחד, באו הגרמנים ולקחו לו את כל היהודים בלי שהודיעו לו על כך מראש. אז, לפי הסיפור, מנהל המוסך אמר שאין לו אנשים לעבודה, והמפקד של יחידת החיסול הודיע לו שאין בעיה, יש לו יהודים אחרים בשבילו. ככה הביאו אותנו למוסך, בשביל להחליף את היהודים שהיו לפנינו. יום אחד, מסיבה לא ידועה לי, החליפו לנו את האכסניה של "גנשופקה" והעבירו אותנו לתאים בתוך כלא "פאביאק", שנמצא באזור הגטו ההרוס בעיר ורשה.</p>
<p>בספטמבר '44, כאשר הרוסים כבר תקפו אזורים בפולין והגיעו עד פראגה (צידה של העיר ורשה, אשר מעבר לנהר), ההתקפה נעצרה בגלל חילוקי דעות בין הרוסים לבין הממשלה הפולנית הגולה בלונדון, באשר לעתידה של פולין לאחר גמר המלחמה. כאשר הרוסים עצרו את ההתקדמות בגלל חילוקי הדעות ביניהם, הגרמנים החלו לסגת. לכן, המחזרות הפולניות (AK ו-AL) חשבו שהגיעה שעת כושר ופתחו במרד נגד הגרמנים. בהתחלה הלך להם טוב, אפילו לקחו בשבי מספר גרמנים. הם תקפו את כלא "פאביאק", שכבר היה כמעט ריק כי האסירים הפולנים הועברו עוד קודם לגרמניה, ולכן נשארו בו רק השומרים האוקראינים והקבוצה של היהודים. המחזרת הפולנית AK תקפה את הכלא ושחררה אותו. אנחנו פרצנו למחסני הנשק של הגרמנים, הצטיידנו במדי הסוואה של הגרמנים ובנשק, והצטרפנו ל- AK כדי ללחום יחד איתם. הקרבות היו באזור העיר העתיקה של ורשה. הגרמנים הביאו כוחות מתוגברים עם נשק קטלני, ואנחנו החזקנו מעמד שם בערך כשמונה ימים, אז עברנו דרך תעלות הביוב למרכז העיר ורשה. במרכז העיר עוד לא הותקף, והחלו שם כבר בהקמת מוסדות לשיקום העיר. אני הלכתי לבקר בבית בו גרתי לפני המלחמה כדי לפגוש מכרים וחברים. פליאתם הגדולה הייתה שאני בכלל חי, וגם שאני לוחם בצבא המחזרת עם נשק (שלהם לא היה). הגרמנים כבשו חזרה אזור אחרי אזור, עד אשר המרד דוכא אחרי כחודש. הם לקחו את כל החיילים המורדים בשבי, העיר ורשה פונתה מכל תושביה, אשר פוזרו לשטחי פולין הכבושה. לאחר מכן, העיר באופן שיטתי נהרסה כולה ע"י הגרמנים, פרט למספר מבנים ששמשו להם כמפקדות. אני אישית נלקחתי למקום שקראו לו פרושקוף (PRUSZKOW), משם נשלחו כל חיילי המחזרת למחנות שבויים בגרמניה. אני חשבתי לעצמי שאין לי כל סיכוי לשרוד שם. פניתי לאנשים שהכרתי מהשורות של AK ואמרתי להם שכיחודי אין לי סיכוי לשרוד, אז אחד מהם אמר לי שמנהל האולם הענקי בו רוכזו השבויים הוא איש AK. לכן, הוא הבטיח לבקש ממנו שיעזור לי לפני שהשבויים עולים לקרונות שילוח לשבי בגרמניה. הוא החביא אותי לכמה שעות עד אשר האולם רוקן, הביא לי חבילה של תעודות זהות (kennkarte) ואני בחרתי לעצמי זהות של פולני בשם Andrzej Bialobrzewski. אותו הבחור מה- AK אמר לי שהוא מכיר רופאה, Dr. Kielbasinska (גרמניה לא מלידה). היא הלכה לרופא הראשי הגרמני ואמרה לו שיש חייל מחזרת שחולה בשחפת (TBC), וכך היא הוציאה אותי מהמחנה למקום שנקרא "מילנובק". אחרי שהביאה אותי לשם בלילה, היא אמרה לי שאני חופשי ללכת לאן שאני רוצה. מילנובק הייתה 30 ק"מ מוורשה, שם היה ב"ח כירורגי, בו טופלו לוחמי המרד. אני נשארתי בב"ח הזה עד ינואר '45, כאשר שוחררנו ע"י הצבא האדום.</p>

אנא ספרי על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ

(ציוני דרך: השחרור וחזרה הביתה, חיים אחרי המלחמה, בריחה, העפלה/ עליה):

<p>ע"י גניבת גבולות עברתי מפולין לצ'כוסלובקיה, אוסטריה ואיטליה, עד שהגעתי לנמל בלה-ספציה (La Spezia). לשם הגענו ב-45 על-גבי 40 משאיות של הבריגדה. היינו 1014 איש. שם חיכתה לנו ספינת משא קטנה. לפליאתנו, כשהגענו לשם ראינו שעומדת שם שריונית עם תותח שמופנה לכיוון הספינה. נאמר לנו שלא נוכל להפליג. הסתבר לנו, שבאיטליה פורסם אז שזו ספינה, דרכה מבקשים פשיסטים איטלקים להגר לדרום אמריקה. כשהתברר שהפשיסטים האיטלקים הם בסה"כ ניצולי שואה יהודים, קם רעש גדול באיטליה ובעולם כי הבריטים לא נתנו לנו לצאת לכיוון ישראל. יהודה ארזי היה ראש הארגון ומפקד הספינה. תחת הנהגתו, חגגנו בלה-ספציה את חג הפסח, ולאחר מכן פתחנו בשביתת רעב שנמשכה כשלושה ימים, עד שבסופו של דבר העניקו לנו סרטיפיקטים על-חשבון הקוטה ואז הפלגנו לישראל בספינה "דב הוז".</p>
--

נא ספרי על חיך בארץ

(ציוני דרך: לימודים/ תעסוקה, שירות צבאי, פעילות ציבורית או תרבותית, משפחה/ דורות המשך וכו'):

<p>ב-20 למאי 1946 הגעתי לפלסטינה. כאן פגשתי את אבי ואחותי. בתחילת אפריל '48 התגייסתי לצה"ל, וקיבלתי מס' אישי: 9749. לחמתי בגולני ובחטיבה 7 במלחמת השחרור. אח"כ לחמתי גם במבצע קדש ב-56 בסיני ובמלחמת ששת הימים ב-67. בשנת 1953 נשאתי את רעייתי חוה רוזין לאישה, נולדו לנו שלושה ילדים ויש לנו גם תשעה נכדים. המשפחה שלי זו הנקמה שלי בגרמנים, יימח שמם. הילדים כולם אקדמאים, וגם הנכדים באותה הדרך.</p>
